

“ХІБА Я СТОРОЖ БРАТА МОГО”? (Буття: 4:9)



Тарас Компаніченко, сучасний кобзар-лірник, називає цих сучасних героїв “лицарі, які держать українське небо, щоб воно не впало і не розбилося на друзки”. Ми з пошаною вітаємо тих, які відбули службу на фронті та приїхали додому на відпочинок. Але є ще й третя група героїв, яких

ми менше згадуємо, але які заслуговують також на нашу увагу, вдячність і опіку. Ці вояки боролися, ризували своїм життям та стали важко пораненими. Вони повернулися без ніг, рук, стали незрячими, психічно неврівноваженими. Вони також заслуговують на пошану та найкращу можливу опіку. Чи український уряд спроможний забезпечити цю опіку? Чи українське суспільство готове допомогти?

Упродовж майже ста років українці у вільному світі 22 січня відзначали як день української незалежності. Проголошенням Центральною Радою Універсалу 1918 року стверджувалася незалежність Української Народної Республіки. Хоча ця дійсність не тривала довго, українці продовжували боротися та жадати цієї глибоко бажаної і невлітимої волі та незалежності, яку згодом було здобуто в 1991 році. І знову, саме тепер, ця воля та незалежність у небезпеці. Український народ наново переживає випробування. Чи є він досить сильний і рішучий, щоб зберегти свою волю, незалежність, демократичний устрій та єдність, чи знову піддасться та стане підлеглим сильнішому, хитрішому, пістунному, жорстокому, жадібному загарбникові із півночі?

Понад один рік, починаючи від протестів на Майдані наприкінці 2013, року і досі українці боронять та відстоюють право жити гідно та в демократичній системі. Ці протести перейшли у тривалу оборонну війну. У людей, які є учасниками цих подій, викликає безліч протилежних емоцій ця ситуація. Залежно від воєнних успіхів чи невдач, ми радіємо і тріумфуємо або горюємо та попадаємо у відчай. Багато учасників цих подій є повні самопосягати, хоч бувають і ті, котрі думають тільки про власну режю. Ми є свідками героїчних вчинків молодих, відданих, хоч недостатньо споряджених вояків, багато з яких вже загинули. Ми відаємо шану і прославляємо героїчні діла тих, яких ми втратили.



У нашому Музеї і Бібліотеці маємо ряд видань, документів та музейних експонатів, які можуть розказати нам, як до цього підходили в минулому.

Після Першої Світової Війни вояки, які боролися за українську незалежність в рядах Січового Стрілецтва та Української Галицької Армії багато з яких також були ув'язнені в таборах полонених, поверталися додому в Галичину. Між ними з 1920 по 1922 було зареєстровано 5000 воєнних інвалідів. Через те, що Західна Україна не була незалежною країною, а була під чужим володінням, опіку над воєнними інвалідами мусіло взяти на себе українське галицьке суспільство. З 1918 року у Львові існував Горожанський Комітет, який очолював др. Степан Федак (1867-1937) - адвокат, суспільний та політичний діяч, філантропіст. Ціллю цього комітету була допомога та опіка над раненими вояками, політичними в'язнями та воєнними полоненими. Коли польський уряд зліквідував цей комітет у 1921 році, на його місце колишні члени створили Українське Товариство Допомоги Інвалідам із осідком у Львові та філіями по цілій Галичині. Дирекція та адміністрація товариства заохочували українське суспільство ставати його членами. Членські внески, добровільні пожертви та постійні збірки коштів фінансували діяльність товариства. Очевидно, товариство зверталося за грошовою допомогою до українських емігрантів Америки і Канади, на що вони щедро відгукалися. Особливо діяльною в цьому товаристві була засупниця голови (1923-1924) та голова (1926) Марія Білецька (1864-1938). Багато років вона була активною суспільною діячкою, педагогом, директоркою першого інституту вищої освіти для дівчат, довголітньою головою Клубу Русинок тощо. При товаристві вона організувала комітет пань - добровольців, який улаштував ряд імпрез, дохід з яких допомагав, а іноді й рятував касу товариства.

Свою працю товариство вело у винаймаєнім будинку у Львові, де вівся точний реєстр всіх інвалідів, їхніх потреб та надавалося тимчасове житло потребуючим. Прагненням товариства було володіння власним домом. І з цим наміром почалась інтенсивна кампанія збору коштів наприкінці 1920-их років. Однією із перших жертв в сумі 400 доларів була допомога Української Жіночої Громади в Нью Йорку. Ця громада згодом стала 1-им Відділом Союзу Українок Америки. У 1932 році Товариство закупило просторий будинок для своєї праці у Львові.

Від 1935 року товариство видавало Календарі-Альманахи українського інваліда. Це видання містило інформацію про працю товариства та цікаві статті історичні та воєнної тематики. Львівський щоденник “Діло” видавав для товариства список жертв, складених громадянами краю та українською еміграцією. Усі датки та розходи були оприлюднені. Щоб дати можливість інвалідам працювати, Товариство відкрило кооперативні крамниці із споживчими продуктами, куди працювали інваліди. Також зорганізували шапкарню українських інвалідів, де виробляли різноманітні шапки (українки, мазепинки, лугові, шкільні, лещетарки, смушкові). Ці заходи не тільки допомагали у фінансуванні праці товариства, але забезпечили інвалідів заробітковою роботою та надало їм почуття гідності. Вони не почували себе непридатними та покинутими.

Наш Музей і Бібліотека має кілька річників Клендарів-Альманахів українського інваліда та брошулку під назвою Український Інвалід, видану 1923 року у Львові. Також у нас знаходиться цікавий музейний експонат - стіл та дві касетки (скриньки) з чорного дерева виготовленими українськими політв'язнями під час їхнього заслання. Верх та боки стола покриті речовиною (пап'є маше), яка інкрустована соломкою і кольоровими кораликами. Товариство допомоги інвалідам вислало цей стіл і касетки в Український Павільйон Світової Виставки у Чикаго в 1933 році, щоб продати за 1.000 доларів. Коли покупець не знайшлося Союз Українок Америки організував лотерею. Зібрані гроші з лотереї вислали Комітету до Львова. Через кілька років, щоб забезпечити збереження стола та касеток, СУА вирішив подарувати ці експонати нашому музеєві та бібліотеці, які в цей час був першою і єдиною культурною установою для українців в Америці. Офіційне передання експонату відбу-



лося 5 вересня 1937, року коли тодішня голова СУА, Анастасія Вагнер, особисто привезла ці речі до Стемфорду. З цього часу стіл і касетки є на постійній експозиції Стемфордського музею.

Організатори та адміністратори Українського Товариства Допомоги Інвалідам були професійними людьми – адвокати, лікарі, архітектори, педагоги, політики, журналісти, суспільні діячі. Вони були свідомі того, хто вони і виконували свою роботу самовіддано, безкорисно, без самохвальби, самопромоції, самозбагачення чи очікування величності, дріб'язкової значущості чи тимчасової порожньої, скороминувшої поверхової слави. Будучи провідними і відповідальними членами пригнобленого народу, вони виконували свою важливу місію для його ж добра. Взявши цей тягар на свої плечі несли його охоче і без нарікань і цим доказали, що вони справді стояли на “сторожі брата свого”. До них найбільш підходить вірш Івана Франка “Кожний думай, що на тобі мільйонів стан стоїть, Що за долю мільйонів, мусиш дати ти одвіт.”

А як ми?

Любов Волинець

